



ORADEA-MARE (N. VÁRAD) 28 maiu st. v 9 iunie st. n.	Ese in fiecare duminică Redacțiunea: Strada principală 375 a.	Nr. 22.	ANUL XXXI. 1895.	Prețul pe un an 10 fl. Pe 1/2 de an 5 fl. Pe 1/4 de an 2 fl. 70 cr. Pentru România pe an 25 lei
---	---	---------	---------------------	--

Noul președinte al Academiei Române.

Academia Română, ale cărei baze s'au depus la 1867, își desvoltă activitatea in trei direcțiuni de frunte.

Prima e stabilirea limbei române, care a început prin gramatica lui Cipariu și prin dicționarul lui Laurian și Maxim, continuându-se cu publicarea de o mulțime de texte și documente vechi, dar mai cu seamă cu Marele Etymologic al României scris de dl B. P. Hașdău.

A doua, care are la activul ei un rezultat și mai bogat, se manifestă pe terenul istoriografiei. Academia nu numai a înființat o bibliotecă foarte bogată in scrieri și hrisove vechi, pe care le-a adunat din țară și din arhivele străinătății, dar a și publicat multe volume de documente istorice necunoscute până acum.

Direcțiunea a treia privește idiomul nostru popular, ethnografia țeranului român. Academia, apretând însemnătatea cestiunii, a dat spriginul seu cel mai călduros pentru a scote la lumină podóbele ascunse ale creațiunii spiritului popular. Ea a publicat mai multe culegeri ale productelor musei din popor, a anunțat premii privitoare la ethnografia poporului nostru și a premiat câteva scrieri la concursurile ei cu subiecte anume puse.

Aceste direcțiuni, răspundând la dorința generală, au atras din ce in ce mai mult luarea aminte a națiunii asu-

pra Academiei noastre, care incetul cu incetul din Societate Academică, cum se numia la început, a devenit Academie Română, cu menirea d'a sta in fruntea culturii noastre naționale. Astăzi activitatea ei este considerată ca cea mai importantă, iar sesiunile ei generale, unde acesta activitate se cristalizează, sânt niște adevărate serbări culturale, unde vine regele și la care ia parte multă lume cultă.

Unul din actele de frunte ale sesiunii generale este și alegerea președintelui Academiei pentru anul viitor. Sesiunea generală din primăvera acesta, după cum se știe, a ales președinte pe dl Nicolae Kretzulescu, octogenarul și cel mai bătrân membru al Academiei.

Profităm de privilegiul acesta spre a presintă cetitorilor nostri portretul acestui bărbat, însoțindu-l și cu niște schițe biografice.

Familia Kretzulescilor de baștină română, este una din cele mai vechi familii ale țării române. Mai mulți membri ai ei au fost bani ai Craiovei. Mai mulți din ei au jucat un rol însemnat in diferitele epoci și evenimente ale țării, după cum arată cronicile și Magazinul istoric al lui A. Treb. Laurian și N. Bălcescu, precum și Istoria generală a Daciei de Dionisiu Fotino.

Urmașul acestei familii vechi și de frunte, dl Nicolae Kretzulescu s'a născut la 1 martie 1812. Este fiul marelui logofăt Alesandru



NICOLAE KRETZULESCU.

Kretzulescu și a Anei Kretzulesca n. Câmpineanu. A studiat medicina la Paris, unde a dobândit diploma de doctor. Intorcându-se în țară la 1840, a obținut de la guvern voia d'a deschide o școală de chirurgie în spitalul Colței, unde a fost ca profesor de anatomie și a publicat un tratat de anatomie în limba română în 3 volume; astfel a fost fondator învățământului medical în țară. Imbrățișând cel dintâiu român cariera de medic în țară, a dat bunul exemplu în clasa boerimei, la care aparține; și a ridicat profesiunile libere desprețuite cu totul până aci și considerate numai de domeniul străinilor.

Este interesant, cum bărbatul a cărui biografie o scriem, ne relatează acesta în volumul său intitulat „Amintiri istorice“. După întorcere în țară, s'a prezentat în București la Alesandru vodă Ghica. Cea dintâiu întrebare ce acesta i-a adresat în mod familiar, a fost că ce idee a avut ca să învețe medicina, că nu e de densul, s'o lase în lături și să urmeze cariera părinților și moșilor sei. În cele din urmă vodă Ghică s'a învoit; dar frate-seu, banul Mihalache Ghică, a pus multe pedici, căci alături cu densul mai erau și alții cari prin școală ce cerea să potă înființa, îl tăcau de revoluționar. Astfel dar abia peste doi ani, la 1 ianuarie 1842, a fost numit profesor la mica școală de chirurgie înființată în spitalul Colței. „Și, scrie dsa, am avut plăcerea să ved asistând pe vodă Ghica la deschiderea acelei școli, origina învățământului medical la noi în țară, la a cărui treptată dezvoltare și în sfârșit transformare în facultate de medicină, am avut și eu fericirea mai târziu ca ministrul instrucțiunii publice să pot contribui“.

Presintând diploma sa de doctor comisiei medicale din București, compusă din medicii celor cinci colorii ale capitalei, aceștia toți străini, se mirară „cum un fecior de boer mare a putut să-și lase pozițiunea lui în societate și să se ducă să se facă doctor...“ În acea epocă atât în București, cât și în județe, nu se aflau decât medici greci, nemți, unguri... În urmă a primit a fi medic la colorea negru.

La 1846 s'a însurat cu Sofia Iacovencu, fiica consilierului de stat rus Ignatie Iacovencu și a avut o singură fată Anna măritată cu dl Alesandru Lahovary, astăzi ministru plenipotențiar al României la Roma.

A luat parte la revoluția de la 1848 și a fost esilat. În esil la Constantinopol a fost numit medic-șef al spitalului militar Culeli, de pe țărmul asiatic al Bosforului.

Rentors în țară la 1850, n'a primit a intra în afacerile publice ale țării, decât la 1854, în urma încetării protectoratului exclusiv al Rusiei. A lucrat neîncetat pentru unirea principatelor și alegerea unei dinastii străine. A fost în mai multe rânduri president de consiliu și ministru de interne, finanțe, instrucție publică, sub vodă Stirbey la 1854; în timpul resboiului Crimeei, sub căimăcămia lui Vodă Ghica, sub vodă Cuza și sub regele Carol. Și în sfârșit ministru plenipotențiar la Roma, la Petersburg și la Paris.

Academia Română l'a ales membru în secțiunea științelor la 1871. A ocupat odată și fotoliul de președinte, deci acuma a fost urcat acolo a doua oară.

I. V.

Nimic nu e reu, nimic nu e bun. Ce a fost reu eri, e ați bun și mâne iarăș ca și eri. Ceea ce vede unul bine, chiar în acelaș timp un altul vede reu.

Înspre lumină.

In fundul peșterii adânci
E-un întuneric nesfârșit;
De mult, acolo, printre stânci
Un rug de iederă-i sădit.

Dar în pietriș, ne'ncins de sôre,
Lăsat pustiului hain,
Is albe frunzele și móre
Rîvnind lumină, cer senin.

De-abia prin stâncile 'n ruină
Pătrunde 'n boltă și te 'nșelă
Gâlbuie gênă de lumină:
Un fir subțire de betelă.

Se 'ntinde rugul să-l ajungă
Ș-o clipă frunzele să-și scalde
În dulcea, fericita dungă
De rațe vesele și calde.

Pe muchea pietrelor s'agață,
Coteșce stavili — și 'nainte,
Mănat de dragostea de viață,
De dorul sôrelui fierbinte.

Târziu, dar tot i-ajung vlăstare
Sus, unde-i peșterea 'n ruină --
Și 'nviorându-se rêsare
La cer albastru, la lumină...

ARTUR STAVRI.

Pintea vitézul.

— Un document contemporan referitor la mórtea lui. —

Domnul Ion Pop-Reteganul, descriind mai pe larg în nr.ii 4, 5, 6, 7 și 8 din a. c. a. „Familiei“ tradițiunea referitoare la „Pintea vitézul“, reproduce și un articol publicat de subscrisul, tot în această cestiune în fôia „Gutinel“ care a apărut în Baia-mare.

În acel articol din „Gutinel“ am dat să înțelegă cetitorul, că eu îl consider pe Pintea drept un energios luptător al drepturilor poporului și nu ca pe un hoț ordinar.

Acastă părere a mea am basat-o pe acea impregiurare, că poporul nu fără cauză l'a onorat pe „Pintea“ cu frumosul epitet de „Vitéz“ și nu fără cauză i-a eternizat memoria prin aceea că, celea mai frumoșe locuri ale naturei, le-a numit după numele lui, precum sînt între altele: Poiana Pintii, Fântâna Pintii, Pétra Pintii, Șatra Pintii ș. a.

Și decă intru adevăr nu fără cauză a onorat și onoreză încă și astăzi poporul român amintirea lui „Pintea vitézul“ de sine se iveșce întrebarea că ore care pôte fi aceea cauză? Ca să putem responde la această întrebare, trebuie să cunoșcem barem în linia-minte generale starea socială-religiôsă și politică a poporului român din acel timp, când și în mijlocul căruia a trăit „Pintea vitézul“.

Pintea vitézul — precum voi arătă mai la vale

prin un document autentic contimporan — a murit în anul 1703 august 14, prin urmare el a trăit la finele secolului al 17 și la începutul secolului al 18. Tot atunci a trebuit să facă și vitejiile pentru cari poporul îl numește „vitez”.

Șcim din istorie, că la începutul secolului al 18 doue evenimente istorice, de mare însemnătate s'au ivit, cari l'a pus pe poporul român din Ardeal și comitatele vecine în mare fierbere și turburare. Acelea doue evenimente importante au fost:

1. Presiunea din partea romano-catolicilor, protegiați de curtea domnitoare, pentru a-i uni pe români în celea religioase cu biserica Romei;

2. Răscolă lui Francisc Racolța II în contra casei domnitoare.

Cumcă românii nu bueros și fără opunere au primit unirea cu biserica Romei — afară de faptul, că multe comune românești, cari sunt situate ca niște insule în mijlocul unei mări de sate unite cu biserica Romei, și astăzi sunt neunite, precum d. e. sunt comunele: Finteușul-mare și Vălenii-Șomecutei, în fostul district al Chiorului, servescă drept probă și următorea istoriôră:

Fiind subscrisul în véra anului 1894 la scâlđile Bicsadului, din „Țera Oașului” în comitatul Sătmar, am vizitat și mănăstirea Bicsadului, care este în depărtare numai de 1/2 oră de la scâlđi și care aparține diecesei gr. cat. a Gherlei. În sala de mâncare a călugărilor basiliți, mi-a atras atențiunea un tablou, care reprezintă o scenă înfiorătoare, cum au ucis niște români îmbrăcați în haine țărănești, cu topórele, pe un călugăr.

Observând dl Arcadiu Pásztori, egumenul mănăstirei, că me interesez de acel tablou, cu afabilitatea-i cunoscută, mi-a enerat următorele: Mănăstirea Bicsadului s'a înființat la anul 1700 prin Isaiia Caroli (Károlyi) cu acel scop, ca să stirpescă immoralitatea ce eră fôrte lăjită la poporul român din acelea părți, care trăia resfirat prin munți, ducend o vieță desfrănată, în bigamie, și pentru ca călugării să conlucreze la propagarea unirei cu Roma. — Isaiia Caroli a fost născut în Trapezunt (Asia) și ca preot fôrte învățat, trăind în Roma mai mulți ani, a fost trimis din partea ponteficelui de paroc al bisericei gr. cat. din Dobrițin, unde a și funcționat ca atare mai mulți ani. De oră-ce inse, pe el și credincioșii sei l'a atacat tocmai sub decursul servițiului dumnezeese calvinii din Dobrițin, și le-a luat cu puterea localul unde s'a ținut servițiul divin, el a părăsit Dobriținul și a mers în „Țera Oașului”, unde cu ajutorul împératului Leopold și a Papaei a întemeiat mănăstirea de la Bicsad în anul 1700. — În acea mănăstire, primul egumen a fost însuș Isaiia Caroli, fiind inse el un energios propagator al unirei între poporul român și sbiciuind fără cruțare immoralitatea, mai ales bigamia fôrte usitată în acelea părți; în nóptea dintre 14—15 maiu 1703 l'au atacat și l'au ucis în așternutul seu ómeni de ai lui „Pintea” și cadavrul lui l'au dus între munți, unde călugării cari în nóptea amintită toți erau absenți, numai după câteva ăile l'au găsit. Însuș Isaiia Caroli a cris în acele momente critice, cu sângele seu propriu pe dunga patului acestea cuvinte: „Eu pentru credință, speranță și iubire mor”.

Decă acestă istoriôră este adevérată, — și adevérată trebuie să fie, pentru că dl Arcadiu Pásztori m'a asigurat că e basată pe documinte ce se află la mănăstirea Bicsadului, atunci e evident, că poporul român din acelea părți s'a opus și cu forța propagării unirei

și ca conducător cunoscut al opoziției a fost „Pintea vitezul”.

Nu mai ca șef recunoscut și energios al opoziției și nu ca un hoț ș-a putut câștigă Pintea vitezul acea mare popularitate ce se vede după tradițiunea poporului că a avut-o.

Pe timpul, când s'a rescultat Francisc Racolța în contra casei domnitoare, popularitatea și renumele lui Pintea a stat la culme, și acesta a fost cauza că ajutorul nu de puțin preț al lui Pintea a fost bine primit de cătră Racolța și că Pintea s'a luptat cu totă energia ca Lobonții — cum îi numiau pe partizanii casei domnitoare — să fie învinși. Zelul cel mare ce a dezvoltat Pintea pentru a promovă cauza lui Francisc Racolța se vede din un document contimporan ce se află în arhivul orașului Baia-mare, și este publicat la pagina 296 în cartea „Nagybánya és környéke” tipărită în Baia-mare la Mihai Molnár în anul 1894.

Acest document scris cu ortografia de pe acelea timpuri are următorul conținut: „1703. Die 14 Aug. 1. Máramarosban Szigetben lévő Feókapitánya az Kuruczoknak Majos János két izben irt levelet az Nemes Tanácsnak, elsóben kéri és inti az nemes Várost az engedelemre; más-dszor pedig igen keményen parancsol két rendbeli levelében; hogy 3. vagy négy tonna puska-port; tizennyolcz sing angliai posztot, száz tallért, ónót, töltést mennél többet, zászlónak való bagázsát küldjön az város, élete jószága elvesztése és Feleségeiknek s gyermekeiknek fegyverre való hanyattatása, și Biráknak s Tanácsnak felkaróztatása alatt; jöllehet Szigetről Majos ur uttyát másfelé vette s hántódása az városnak miatta nem esett, de más rendbeli kuroczok signántur (signánter) Békéssy András, Lantos János. *Balla Ursuly* hadnagyok két zászlóval, és amaz hires Tolvay *Hollómezei Pintye* ur heted vagy 8-ad magával, ki ekkor a méltos. Fejedelem Felsővadászi Rákoczi Ferencz kglms urunk Gráát (gracziáját) más emberek által sollicitálta, és egy néhány gyalogok az városhoz és alá estve felé sebessen jöven, a Magyar kapu eleiben állván, potenter urgiálák (urgeálák) s kívánák, hogy a várost adják fel az Méltos. Fejedelem számára, és sok beszédek után mind ók, mind a Város részéről arra hajtottak, hogy akkor estvének ideje lévén, mindkét részről zálogot adván egymásnak, megesmertetnek sub bonis modis az kívánság és az városnak megh maradása iránt, a mint hogy akkor estve az Zállókok in vicem bejövén s kimenvén, reggel mind az város részéről, mind a kuruczok iránt arra hajlottanak, hogy emberre által az Nemes Város a Mélt. Fejedelmet megtalálja, mely végezésbe mindnyájan acquietálván, étellel és itallal gazdálkodván, hét szekeren kenyeret, hust átáiágban hort vivén az Várostól a Kuruczoknak — nem tudatik mitől viseltetvén, a hust-kenyeret szellyel hanyva, a boros átallagok fenekét kiverték és a kapura nagy dühösséggel jöven, a külső kaput bevágták, *kö:öttük fő és első lévén az megemlített Pintye maga is* vágta a kaput, az városban lévő kurucz zálogok s Hadnagyok sok rendbeli tilalmazások ellen; azért a kurucz zálogok nógatásból, midón már kétszeri lövéseket is elszenvettek volna, a lakosok pus-kázáshoz kényszerítettnek nyulni és a pus-kázás közben a megmondott Pintye meglövettetett, mivel ő az ország uttyán sok ártatlan vért ontott, ő neki is vére az ország uttyában az kapu előtt kiontatott, teste pedig, mint gonosz-tévónek tisztesség nélkül a Várdombon belül az kerítésen eltemettetett”.

Din acest document se vede apriat că Pintea n'a murit ca un hoț persecutat, ci ca un oștén vitez, în

fruntea acelei oști Racolțiane, care s'a luptat să ocupe cu asalt cetatea Baia-mare, și că în acea oște au fost și alți căpitani români, și anume unul, care se cheamă „Urs Bala“ séu póte „Bălan“. — E adevărat, că scriitorul acestui document îi dă lui Pinteș și epitetul de „Tolvaj“ adecă hoț; inse trebuie să șcim că maghiarii au avut, ba și astăzi au datina a-i numi „hoți“ pe toți acei bărbați născuți din sinul altor popóre conlocuitoře, cari s'au distins prin opoziție contra voinței lor. Chiar în zilele noastre încă auđim, despre cutare bărbat mai energios român ȓicându-i-se: „tolvaj N. N. și în general „tolvaj oláh . . .“

De aici vine, că maghiarii pe Horia și Cloșca, pe lancu și pe apărătorii mai energioși ai cauzelor românești din timpul prezente, nu i-au considerat și nu-i consideră de luptători sinceri ai drepturilor poporului, ci numai ca pe niște făcători de rele. Cum să ne explicăm inse acea impregiurare, că în acest document, Pinteș se numește „domn“ Pintye *ur*? Óre să fie acesta o ironie la adresa lui Pinteș, care în timpul scrierii documentului eră deja mort, dar până eră în viétă toți cetățenii din Baia-mare tremurau de frica lui? Séu dóră Pinteș în adevăr n'a fost un simplu țeran și prin urmare a meritat titula de „domn“? Eu așa cuget, — precum m'am încercat să dovedesc și în articolul scris în fóia „Gutinul“ că Pinteș a fost născut din familia nobilă a Pinteșcilor și ca atare n'a putut fi împiedecat a învăța și ceva carte, póte tocmai la școlele din Baia-mare; prin urmare el a aparținut puținei inteligințe române din acelea timpuri, care s'a interesat de sórtea neamului seu. Presupunând că Pinteș a fost năcut ca nobil și a avut și ceva carte; cu tot dreptul a meritat titula de „domn“ mai ales decât vom considerá și acea impregiurare că n'a fost un simplu gregar în oștea lui Racolța, ci precum se ȓice în document, cel mai de frunte conducător al acestei oștiri Racolțane, care a voit să ocupe cu asalt cetatea Baia-mare

Cumcă Pinteș vitezul n'a fost un hoț ordinar încátva și străinii încă o recunosc. Iată ce conține în asta privință cartea mai sus amintită „Nagybánya és környéke“ la pag. 298. „Nu-i lipsită de verosimilitate aceea părere — scrie





Sarea din sarnițele României.

- 1. Slănic, alésă.
- 2. Tergul-Ocna, alésă.
- 3. Ocnele-Mari, ordinară.
- 4. Doftana, ordinară.

- 1. Slănic, cu lignit.
- 2. Slănic, alésă.
- 3. Tergul-Ocna, alésă.
- 4. Ocnele-Mari, ordinară
- 5. Doftana, ordinară.

- 1. Slănic, ochiuri.
- 2. Slănic, alésă.
- 3. Tergul-Ocna, alésă.
- 4. Ocnele-Mari, ordinară ce se lăpădă, cu nodule de anhidrită.
- 5. Doftana, ordinară.

autorul maghiar — că Pinteia a aparținut acelui soi de haiduci (hoți), pe cari mai mult amărăciunea și dorul de răsunare, decât pofta de a jefui i-au silit să ducă viață haiducască (hoțescă); ba chiar nici aceea nu-i imposibil, că el a fost unul dintre conducătorii mai îndrăzneți de guerile curușeci (racolțane) cari dându-li-se ocaziune, nu s'au reținut de la aventuri hoțesci“.

Acelaș autor serie, că după unele versiuni a tradițiunii, Pinteia a fost acela care a condus pe Tatari în comitatele Sătmăruș și Maramureș. Această versiune inse, tocmai decât există, nu are nici o basă istorică, de oră-ce Tatarii au devastat în comitatele amintite în anul 1717, iară Pinteia a murit în 1703; așa dară cu 14 ani mai înainte de venirea Tatarilor.

Tot în această carte, la pag. 299 se dice, că o altă versiune a tradițiunii pe poporul descrie în formă romantică întâlnirea lui Pinteia cu Teodor Crăciun, care a fost incredințat din partea autorităților ca să-l prindă pe Pinteia, și cum s'a dovedit le acea ocaziune cu semnele ce le purtau ambii la grumazi, că ei sunt frați adevărați.

La acesta numai atâta avem de observat, că întru adevăr ei au fost frați adevărați, pentru că ambii au fost români și ambii au fost viteji, de oră-ce acest Teodor Crăciun (Karácsony) a fost eroul de la Borșa în Maramureș, care cu românii sei a nimicit în anul 1717 ordele Tatarilor și a eliberat multe mii de creștini din captivitatea lor.

Nu-i imposibil că Teodor Crăciun încă a fost unul dintre acei fărtați viteji ai lui Pinteia, care a ramas în viață până la venirea Tatarilor, întâmplată cum s'a amintit mai sus, la anul 1717.

Inchiând autorul mai sus citat descrierea tradițiunii referitoare la „Pinteia vitezul“ face următoarea observațiune: „Ar face un lucru meritos acela, care ar adună toate datele și tradițiunile referitoare la Pinteia, pentru că decât s'ar alege din ele acelea cari au basă istorică, în multe privințe s'ar pute clasifica cronica epocii lui Francisc Racolțan“.

NICOLAU NILVAN.

Lângă lac.

In azurul apei clare
Visători se uită ei.
O! așa le șede bine,
Sunt așa de frumoși!

El înalt și ea înaltă,
Cum se țin îmbrăcișai
Ți se par a fi de sôrte
Unul pentru altul dați!

În a apei suprafață
Chipul lor se oglindește,
Fermecat de chipu-i lacul
Tremurând se increțește;

Și în șopte cadențate
Murmurând încetșor
Le uréză fericire
Nesfârșită în amor.

În azurul apei clare
Ea privește cu ochi plânși;
Ași obraji ei de rose
Au slăbit, sunt paliți, stnși.

Melancolică gândește
Și oftéză după el;
Pe când ochii ei de lacrimi
I se umplu încetinel!

În a apei suprafață
Chipul ei s'a oglindat,
Spăimântat de-așa schimbare
Lacu 'ntreg s'a tulburat!

Plângător cu glas de valuri
El o chiamă tot mereu:
„Vino de te odihnește,
Pace afli 'n sînul meu!“

EMILIU SABO.

Școla cu noroc.

(Novelă din popor.)

(Urmare.)

Gară Zoe se uită hortîș la casa jidancei.
— Nu-i bine — i dă ea necăjită — ômenii dic
că ea șcie ceva, da nu mai șcie nimică...
— Veți bine că nu șcie, că de altmintrelea n'ar
strigă ca un miel, se sbieră după mă-sa cu gura
câscată.

— Ea face: mee... e... e... — îngână Uță
în urma lor — dați-i bani, ș-apoi a face: bee... e...
e... ori a strigă cucuriguuu... u... chiar ca cu-
coșul...

— Da ce duh necurat te mai pôrtă atâta, bade
Uță — întrebă Nuța uimită — dumneata cu epitropia
dtale ești numai prin sat.

— Eu! mie așa mi-i dat să resar în tot locul, să
vedem ce mai fac ômenii, cine mai umblă pe la „chiôra“
ca să-i pocescă pe alții... așa-i că nu șcie nimică?..

— Nu șcim, de șcie ori ba.

— Ei... nu știți! ian spuneți ce-a spus de cea
nuntă?

— Par că noue nunta ni-i în cap.

— Da ce vi-i?... duceți-ve la alți vrăjitori, plă-
țiți-le bine... ș-apoi ve vor face: ham... ham...
ham... ori cuviț... cuviț... cuviț...

— Ian lasă-ne, nu ne luă în batjocură...

— Nu ve ieu — răspunde el, dând să sară peste
un șanț în ținterim la o îngropăciune și pică, de eră
să-și rupă piciorul...

— Veți — dic ele rișând — n'ai grăit bine...
te bate Dumnețeu...

— Apoi decât me bate, pe mine me bate — strigă
el mânios, de abia suflând... iară ele s'au cam mai
dus...

— Bine că s'au dus, duce-s'ar învîrtindu-se ca
ciocărlia — îngână el, uitându-se la piciorul pălit —
c'apoi... da... da... nunta fără mine ș-așa n'a fi,
să șciu că oi jucă numai într'un picior... pe cata-
rigi...

Moș Cailean merge să-și cheme frații la nuntă.

— Me duc — face el — poate mai degrabă oi veni... ha? ce Țici tu Sevastiță! să me duc?...

— Fă ce știi, ce me mai întrebi pe mine; ele-s neamurile tale!

El se duce pe la toți pe rând.

— Ei Mandachi! veni-vei ori ba — întreba el — am venit să te chem la nuntă, ce Țici, veni-vei?

— Eu oi veni — răspunde el — da cum să nu vin; Lina-i dóră nepóta mea... vin de bună sémă...

— Eu unul nu pot — grăi Tudor, un om inalt de stătură, cu mâni și picioro lungi ca la cocostirc, cu barba ca de țap — eu nu pot să me duc, fiind că imi ești negru în ochi... știi încă decând cu procesul acela...

— Nu băgă de sémă, mai uită și caută să vii la nuntă... da tu, Zoe! ce spui?...

— Eu! apoi dă... decă m'ar chemá Lina... póte că m'aș și duce...

— Cum să te cheme ea! d'apoi cine face nunta, ea ori eu?... eu te chem, de vrei, bine, de nu... dá... cum ți-i gustul... eu nu te pot silí... da voi mēi Niță și mēi Mitre! iți veni ori ba?...

— Noi am merge, dară tu știi, ce-i pe la noi acasă; femeile ni-s slabe... băeții ni-s mici... ei pot să aprindă casa...

Femeia lui Niță erá bolnavă de supérare și de ciumege, ce le căpétá mai în tótá Țiua de la densus. El mergea la crâsmă și să fi avut și o sută de lei pe boi vânduți ori pe alte-celea, pe toți îi mătrășiá pe rachiú ori pe bere și când veniá acasă își bătea femeia de-i rupea tóte cóstele, ori o loviá cu palmele, cu cociorva ori cu opaițul peste cap, peste ochi și pe unde putea și o lăsá mai mórtá jos, mai băgá și copiii în spaimă, cari strigau în gurile mari. Din pricina asta erá ea și copiii goli ca napii și de aceea nu-i mai erá ei nunta în cap și l'a și fost lăsat pe bărbatul ei de vr'o câteva ori. Frumósá gospodárie! Omul cel vitéz încă și amú trăeșce ș-apoi să nu ridá străinii!...

— Tot așa-i tréba și pe la mine — adauge Nuța — eu-s ca mine tot cu nécasuri o duc... tot în nevoie trăesc... tot reu me plâng... am un car de copii... nu-mi vine să me mai duc la nuntă...

— Aici este de spus numai atáta, că ea n'are nici până ađi, numai cât doi copii...

— Apoi dá, cari iți veni, iți veni, cari nu, sănătate bună — face moș Cailean la urmă, apucând peste dealul din apropiere și prin pădure spre un alt sat după scripcari... să-i tocmescă de nuntă...

În sfērșit a sosit și Țiua cea mult dorită, duminica nunții. Afară erá frumos din cale afară, par că anume. Bucurel erá pe drum. S'a fost pornit la biserică, gătit și cu flóre 'n pălărie. Cu densus erau și nuntașii sei. Scripcarii! ei încă nu lipsiau. Trăgeau din arcuș cu tótá inima. Toți alergau cu cárdul înainte să găsescă loc în biserică, să aibă unde sta. Așá năvăliu în colo moșnegi și flăcăi, bărbați și mueri, căci părintele Țața e preot bun, cu frica lui Dumnezeu și șcie să facă slujbă minunat de bună, șcie să lege pe cei deslegați — pe totdauna...

— Să-ți fie de bine, mēi Bucurel — Țiceau o sémă.

— Să dai tot de noroc — adaugeau alții.

Dară și Lina erá gata de drum. Lângă casa ei, pe după gard, era sumedenie de ómnei; așteptau să mérgă la cununie.

Amuș are să esá din lăuntru, amuș — șoșoiau toți — da frumósá trebuie să mai fie, vai, vai...

— Iacă, iacă, ea iese în drum... s'a pornit.

Jucăușele o petreceau, care de care mai împodobită, cu scripcari în frunte. Ele mai țineau niște talgere și linguri în mână. Le băteau unele de altele și jucau în cară de huiá satul și văile...

... hop ... hop ... hop ...

... țop ... țop ... țop ...

... bine-mi pare, fată mare ...

... că te duci la măritare ...

... chiuiau, de-ți luau auđul, par că în ciuda celor ce erau mánioși pe nuntă.

Tudor erá acasă. Umblá dintr'un colț în altul al ogrăđii.

— N'auđi tu, Tudore! eu me duc, Țeu, me duc — Țice femeia lui, stând ca pe foc — să o vėd pe Lina, cum i se șede ca mirésă... ea-i dóră și nepóta nóstrá...

— N'ai să te duci nici un pas — răspunde el — macar să te lățești pe pământ; ia aici înaintea mea...

— Ba m'oi duce, ce mi-i face?

Ea dá să esá. El o prinde de spate și strigă: inapoi, că te sfárm în bucăți, ai auđit ori ba!? că te croiesc amuș cu culeșerul de-alungul, de-i ținē minte.

— Nu me mai duc, nu, taci, nu mai strigá... iacă ne vėd ómenii scármánându-ne ca proștii...

— Să mergem și noi la biserică — Țice Mandachi cătrá femeia sa, sosind cu căruța în sat și apucând în urma nuntașilor — iacă Lina a trecut mai că amú înaintea nóstrá...

— N'ai să mergi — i dá ea restindu-se la densus — nici într'un chip, eu nu te las.

— Me duc — i dá el — me duc... să vėd...

— N'ai să mergi — urmă ea, ținēnd de hățuri calul, cât putea de tare... pírrr... r... r... hara-mule... máncă-te-ar corbii, să te mánance...

— Ba me duc...

— Ba n'ai să mergi... pírrr... r... r... gi-jogule...

— Ba me duc...

— N'ai să mergi — strigá ea în gura mare, trăgēndu-l de póla antereului.

— Lasá-me diavolule! că nu me duc — i dá el necăjit — nu-ți face de cap, că se uitá ómenii, nu veđi cum rid!...

— Căruța mergea înainte, ea-l trăgea înapoi.

— Da lasá-me odată, că te dau jos ori te străpung cu o botă ceva...

Ea-l lasá.

El mână înainte. Ar fi voit să vėdă macar dintr'un unghiu al bisericeii, ce se petrec înlăuntru; cine-s nunții mari? cine-s vătăjeii? cine intrá și ese? Cum s'a purtá mirele, cum mirésa? Ori de și-or da cuvēntul înainte preotului și ce le-a vorbi dumnealui părintele Țața? Tóte acestea ar fi vrut el să le șcie, ba și mai mult; chiar și numărul luminelor aprinse și de câte-ori avea să răspundă dascálul Casian: Dómne mi-lueșce...

— N'ai să mergi — strigá femeia lui din nou — par c'ar fi fost eșită din minte — n'ai să-mi faci nici un pas.

Pe când ei se sfádiu și se intindeau în căruță, Zoe erá la vecină-sa, dară fiind că ea de acolo, de lângă casă, nu mai vedea de fel pe nuntașii trecători, apucá peste grădină, ca plecată, de după gard să vėdă tóte.

Astfel alergând, se împiedică de niște tujleni de păpușoi și dă-o trântă, de ajunge cât colo!...

— Da nu alergă, că nu piere lumea — i dă vecină-sa rîdînd...

— Vreu să vîd nunta macar de-aici, iacă de-a-cólea...

Tocmai atunci trecea și Mandachi pe drum.

— N'auđi Mandachi! da nu bate calul — strigă ea printre nuelele gardului — nu veđi cum rid toți... nu-mi belí obrazul... te rog... ce dracu vi-i de cap... ve trageți de straie, ca și când ați fi prostit... tu și ea... femeia ta... óre ce-i cu dînsa... a ne-bunit ori nu-i mult...

Insedar erau cuvintele ei, că ei n'auđiau din căruță nimic, nici nu vedeau pe nime decăt ei unul pe altul, iar calul fugia ca fulgerul și roțile săriau sus peste bolohani... După vr'o câteva minute ei, alergând în fuga mare, ajung pe drumul ce ducea pe lângă casa Nuței. Acésta sta încă în ograda ei, gînditoare și 'ndreptată cu fața spre biserică.

— S'a gătit — ăce ea în sine — Lina-i ca și măritată... e lucru făcut... nici „chióra“, nici cea din Dinca, nici vrăjitorii noștri, nici huțanii, nici ori-ce om pe pămînt nu-i în stare să mai întórcă... să facă ca preutul să nu cînte, iar dascălul să se astîmpere cu „Dómne miluește“...

Când eră în dreptul ei, Mandachi calcă o gască cu călul.

— Iată c'ai omorît-o — ăce ea — e gata, ai dat-o în altă lume...

— Ai gătit-o de ătle — i dă și Uță, alergând spre biserică, de abia resuflând — ai s'o plătești... da...

Mandachi s'a mîniat foc! El se uită lung la femeia lui, apoi la gască și iar la dînsa, iară ea spăriându-se de cele ce s'au întemplat, îl lasă de antereu, nu-l trage ca mai nainte.

— E... e... e-i! — strigă el — când ț-aș da una cu dosul mînei, ești gata...

— Las' nu da, oi plătí eu gasca.

— Plătește-o.

— Ve voi da eu una vie și-ți da celui cu paguba — ăce Nuța de după pórtă.

(Va urmá.)

I. V. PAȘCAN.

Poesii populare.

I

Lea crăsmă la Pocola,
Doi feciori mândri 'nchiná,
Și tot inchinau și beau
Și de Flórea voroviau:
— Joi séra o-a 'ncredință,
Duminec'a fi nunta.

— Iacă cuscrii că viniră...
Eși maica Flórii-afară,
Tot plângînd și suspinând,
Cătră cuscri abia grăind:
— Să fiți cuscri iertători
Și 'napoi inturnători;
Că ăeu Flórea-i mórtă 'n casă,
Mórtă 'n casă sus pe masă,
Cu brău roșu de mătasă,

Cu picioarele de cêră,
N'a fost ca ea 'n asta țeră,
Și cu brâncile de-argint,
N'a fost ca ea pe pămînt.

Junele tot nu-ș credea,
Calu 'n pinteni își stringea,
Peste căput își săriá;
Că el pe Flórea-o vedea...
— Decă-i sócră rîndu-ășá,
Crépă șoșii 'n patru foi
Și ne 'ngrópă pe-améndoi.
Și la capu Florii mele,
Pune iéderiță verde,
Și iară la capu meu,
Pure sócră ruguț verde;
Iederița 'ntinde-s'a,
Cu rugu cuprinde-s'a;
Să mérgă vestea în țeră,
C'a fost dragoste curată,
Diintr'un fecorel și o fată.

*Auđită din Vălani — lângă Beinș — de la Marta Vlaș,
fică de plugar.*

II

Pe sub doue fundurele,
Se vîdură doue stele;
D'acele nu fure stele,
Ci doue surori d'a mele,
Una plînge, una ride;
Cea ce plînge, flori înfrînge,
Cea ce ride, flori cuprinde.
— Dar ce plîngi tu sora mea?
— Cum n'oi plînge sora mea,
Când io sor' am auđit,
Gomonu părinților,
Că pe noi soră ne-a da,
Una 'n sus pe răsărit,
Unde-i locul cel vestit;
Una 'n jos pe scăpétat,
Unde-i locul cel curat.
Și maica ne-a d'asteptá,
Cu prânđușu cald în mész,
Și cu d'apa rece 'n vase,
Și noi soră n'om sosí,
Până apa s'a încălđi,
Și prânđu s'a serbêđi,
Și noi soră n'om sosí,
Pân' a crește iérba 'n casă,
De-a da cu spicu de mész,
Și noi soră n'om sosí,
Pân' a crește iérba 'n tindă,
De-a da cu spicu de grindă,
Și noi soră n'om sosí,
Până soră 'n calea nóstră,
Crește-a iérba de cósă,
Și cosașii-o or cosi.
— N'avé soră bai d'acea.
C'a vini vremea-acea,
Și-or vini și tégurile,
Ș-or împărți drumurile,
S'or întelni doi cu doi,
Și ne-om întelni și noi.

Auđită de la aceeaș persónă.

Culese de:

ALB.



SALON.

Respuns

*la cele ce spun dușmanii femeilor.**

II

Un lucru a scăpat din toate pe femei: astuția minții; de acesta s'au moderat în vechime și bărbații, cu toate că se vorbește în cor despre femei că n'au posedat nici odată cugetarea. „Minte prostă“, „Minte de femei“, „Plete lungi și minte scurtă“, iată cum a fost tratate în totdeauna de bărbați. (Séu poate tocmai pentru că n'au știut nici odată cât de fin i-am luat!) Lasă să dicem și noi ca dvăstre, să nu aveți dreptul a ne spune că nu ve lăsa dvăstre cuvântul cel de pe urmă: femeia ș-a căpătat de la tată cugetarea prin moștenire, deci de la bărbat. Vedă domnii că orși cât ar voi să-și conserve toate pentru dlor, cu voe séu fără voe, trebuie să ne împărțăm și noi de bunurile ce dă Dđeu, măcar de nu am lucrat atâta în acel ram, ce ar fi încă decă ne-am fi evoluat și noi prin studiu cugetarea! Atunci ar pute găsi și domnii rivali demni de luptă și nu ne-ar mărgini de la toate precum o fac, arătându-ne puțină încredere și cât de puțin le impunem . . .

De aceea, pe cât timp nu putem altfel, trebuie să tăcem și să căutăm numai să ne iubescă, ca să putem cu ușor să scăpăm. Aceea ce se va simți tare, ce nu-i va pásă de bărbat și va desprețui iubirea, va fi urită și temută de dñsul și totuș când va veni să-l iubescă, el va fi stăpânul, iar ea sclavă, prin sentimentalitatea sa, — și când din contră, femeia va arăta mai puțină sentimentalitate, iar el va fi nevoit să o iubescă, bărbatul va fi sclavul ei. N'ar trebui ca să trădăm noi meșteșugurile noastre, dar în fine trebuie să spunem.

Femeia de astăzi trăiește altă-dată în sclăvie și inferioară prin putere și cultură bărbatului, foarte scurt timp se poate bucura în viață de fericirea sa. E atât de cântată și de iubită, atât de stăpână cum o proclamă domnii, atât de adorată; dar când vine în căsătorie, se dă pe față totă puterea și valoarea ei! Indată ce a trecut focul cel mare al iubirei, indată ce tot interesul se pierde: ochii bărbatului nu mai sunt amețiți ca înainte, va găsi multe la dñsa care nu-i vor plăce, chiar cea ce altă dată îl încântă, îl inebuniă, astăzi i se va păre că nu e decât defect, iar rămânând la grația lui, câte muștrări nu va auđi! Și cât de amare vin atunci pentru femei, ce decepțiune pentru ea! Ea care numai de la dñsul așteaptă bucurie, numai pe el îl iubește, și i-a dat totă viața sa! Totă lumea să te ocărăscă, nu-ți pasă; de la nime nu te dore o vorbă rea séu pe nedreptate disă, cum te dore de la bărbat, de aceea și te infuriez așa. — Când sare bărbatul, atunci și străinul se poate amesteca, neamurile, decă nu va avé ea colți să și-i arate . . . arme de la natură, ca să lupte, altfel e pierdută, facă cât de bine, odată ce o vor lua înainte, nici odată nu-i va pute pe toți mulțami. Să primești martiriul de sfântă și să mori, decă te simți că Dđeu ți-a dat daruri și putere de viață? Degeba óre-s aceste? Nu!

Stai și te gândești: ved eu de pe acuma când

sunt în flóre, cum merg trebile, care-i pe viitor sórta mea? Las' că n'oi mai fi prostă cum am fost, nu me voi mai lăsa eu așa! Și totă ființa ți se umple de o energie cum nici odată în viață n'ai simțit. Cel întei lucru ce-l gândești: e resbunarea pe bărbat! Să me ridic, să me țin, să me lupt! Numai de ar pute să ție mult energia acesta și să facă intocmai cum își propune; câte femei ție astfel și uită! Într'un moment par că le-ar face pe toate, dar ce folos, astfel de lucruri nu se fac cât ai gândi, trebuie să te retragi în sine și să cugeți, trebuie tactică și muncă de ani pentru ca să-ți poți vedé odată ródele. Cele mai multe femei inse, care nu-ș pot da sémă de adevér, când se simțesc lovite, ție că se despărțesc, că-l lasă — par că decă se vor mărită cu altul nu vor páți tot așa; séu ca să-și resbune de tratația lui rea, se alipesc de un amant, lucru care poate ținé în casuri favorabile câțiva ani fără de a folosi nimica decât rămânându-le conștiința pătată și numele reu. De sigur că tot resbunarea cea dintei e cea mai sigură și mai bună resbunare: a ți-l face neputincios, ba mai pe sus de toate recunoscător și obligat.

Se știe că cel mai tare l'ar nimici pe cel slab, decă nu i-ai pune o stavilă la nisuița lui, pe care el singur în sine nu ș-o recunoște și de care, poate prin natură, e atât de dominat, încât în cele din urmă nici nu e vinovat. Și mai cu sémă atunci când nici o formalitate socială nu-l oprește ce l'ar apără față cu alți membri ai societății, femeia singură îi rămâne în mână asupra căreia își revérsă totă furia sa. — Chiar decă și-o iubește, în asemenea momente e neputincios; dar când încă acea nenorocită a devenit pentru el un obiect de despreț, când el îi știe totă slăbiciunea și neputința ei? Să se observe, cu câtă reutate i place bărbatului a-ș resbuna pe femeia lui, când vede pe o alta cu unele calități ale minții, séu mai frumoasă, séu de gospodărie — cum îi scóte ochii chiar în fața celeialte: de ce nu e și ea așa! Ar trebui în adevér ca să-l iubești prea mult pentru ca să-i poți iertá toate, de și nimic nu ajută . . . Bărbatului trebuie să-i impui ca să te iubească! Trebuie să ai față de el arme de luptă și să ți le oțelești, decă vrei a reuși! Tocmai atunci când te va vedé superioră în calități și natura ta, și va vedé că ți le vor recunoște alții, — căci el n'are timp pentru acesta — și când în acesta condiție va șci că-l iubești — dar nu prea tare — atunci cu adevérat te va iubi și se va simți fericit că te poate avé; altfel chiar iubirea ta cu cât va fi mai mare și mai devotată, i se va páre o sarcină.

Dar totuș, chiar atunci nu te culcă pe cea ureche, căci ce-i născut în el, ce-i viu, trăește și într'un moment de delasare, numai ce te vei trezi fulgerată din totă înălțimea sa. E greu a fi măritată și greu a nu fi; trebuie să ți-l lupți pe bărbat, să-i faci educația, decă vrei a-l avé așa precum dorești spre fericirea ta și a lui; spre a ți-l asigurá din tinereță pentru timpul de greutate care va veni: la bérânețele triste, o liniște indulcită, lângă un prieten; o fericire susținută de considerația lui, — îl susții și pe dñsul astfel, decă are trebuință, dar el e cu sufletul mai tare, lui și la tinereță puțin îi pasă de mângăeri, ți le poate lăsa toate pe sémă — decă nu ai simți trebuința să le împărțesești cuiva, astfel să de voe de nevoie trebuie să cađi silă cu ele tot lui. Pentru ca să întreprinđi o asemenea lucrare, trebuie să ai prea desvoltat simțul de iubire, de umanitate, să șcii judecă fără părtinire: că și el așa cum este, nu e decât rezultat al impregiurărilor ce l'au făcut, că nu poate să fie altfel, decât cum e poate chiar

* Veđi Salonul din nr. 19 a. c. al „Familiei“.

rasa lui întregă, or numai națiunea s'eu neamul, or pătura din care a eșit. A lăsa pe bărbat, e un pas hasardat în sorta femeiei, care e crescută cu scopul anumit, de a se mărită și a-ș'ave prin bărbat existența sa — apoi nici conștiința, inima nu te lasă s'o faci acesta, sunt totuș legături cari, decă le-ai rupe, ar curge sânge, iar în unele casuri sunt impregiurări, copiii, care te țin în loc. Instinctul de conservare inse își va găsi tot mijlocul de pe urmă, ca cel mai sigur și mai bun mijloc. Astfel ți-l câștigi pe calea puterii adevărate: a calităților, a dragostei și a minții; iar el ne mai având ce face, va trebui să te iubescă și să se inchine înaintea ta.

Dar trebuie ca să avem minte serioasă și să ne stringem cunoștințe sigure — tesaur; pentru ca să putem judeca în or ce timp și sub or ce impregiurări. Altfel, când nu vei mai ave de cheltuélă, să trăești ca la tinereță în ușorul, indată ce-ți va fi capitalul pierdut, decă nu te vei îngriji să stringi din beneficiile frumoase ale tinereței, ce ai făcut? Vięta ta o dai altora, s'eu se duce în vânt și nu dispui decă de o cōgiă, în care se ține sufletul în ea. Și sufletului nu-i trebuie susținere ca la început? Ba încă pōte mai mult! El e puterea adevărată, de la care isvoresc tōte și care prin tōte te-a conduce; corpul, hrana, plăcerile nu sunt decă o trebuință de a se pōte manifesta, dar când îi lipsește ceva, când îl lovești, cum dōre de tare pe suflet, par că mai degrabă ai răbdă cine șcie ce durere corporală.

La tinereță or și ce trece iute, constituția e mai tare, plăcerile sunt mai multe, de aceea și durerea, de și pōte pentru moment e mai puternică, dar vine indată a se molecomi și acoperi prin alte simțiri; la fiec pas, ai cu te despăgubi, dar vremea ingrozitoare, decă ești destul de simțitor, când o privești din depărtare, îți dă de gândit . . . și simțul acesta așa de puternic în om, te împinge a-ți neteđi drumul, a-ți înlătură obstacolele, a lucra . . . Alte femei n'au despre acesta decă un sentiment fōrte vag, simt nemulțămire, dar vięta merge mai departe tot așa până ajung a se deprinde cu ea, fără de a întreprinde nimic ce le-ar pōte ajuta — iar când vin spre bētrānețe, când puterea la amēndoi le slăbește, din necesitate, câte-odată ajung a se iubi — alte-ori inse, femeia avēnd în copii vr'un sprigin, se duce și-l lasă pe bărbat, astfel comite o destulă neumanitate, lāsāndu-l singur — de multe ori nici lui nu-i pasă, dar altă dată suferă acuma ca resbunare, de tōtă puterea ce ș-a arătat în timul tinereței lor.

Acesta e unul din casurile generale în căsătorie, rezultat al culturii, căci altfel s'ar cuveni ca bărbatul să-și iubescă și să-și ocrotescă partea acesta slabă a sa: femeia — cum își iubesc și ocroteșce copiii și cum i se impune de biserică; și acesta chiar se întâmplă acolo unde se iau acei ce au fost nāscuți unul pentru altul. De multe ori veđi în popor, unde bărbatul și femeia stau pe aceeaș' tēptă de cultură, casuri, că după o vięta trăită în mângāeri și iubire, indată ce a murit baba, mōre și moșneagul s'eu vice-versa, ne mai pōtēnd esistă celalalt singur, în urma sa.

Iată cum mi-a esplicat un om din popor misteriu căsătoriei: bărbatul iubesc femeia pentru că e a lui, e din cōsta lui — și că așa se întâmplă totdeauna că el nu-ș ia decă „partea“, adecă pe cea ce e ruptă chiar din cōsta sa — căci iaca, numēră cōstele ș-ai să veđi că una lipsește, cea din care e făcută femeia lui, astfel nimerită ea, vine tocmai drēptă pentru el și de aceea trebuie s'o iubescă; o mai bate câte-odată,

decă nu face ceva bine, o mustreză, dar și pe dēnsul îl dōre și e milă de ea! Iată amorul altruit! Dar și la popor, în cele mai multe casuri, nu se iau decă din interes, din întâmplare, aceleași căsătorii ale nōstre convenționale, legānd de multe ori la olaltă ōmeni ce nu se pot suferi, rase care n'ar pōte nici odată să se apropie, prin simpatie, unele de altele; cum pōte un asemenea bărbat să-și iubescă, ca pe sine, femeia sa, s'eu vice-versa — în astfel de cas or și cât își vor da silință, vor fi totuș deferiți. Doue corpuri, care nu se vor pōte nici odată apropiā și contopi.

Altfel de simțiri, altfel de gândiri, alt suflet, altă creșcere, de multe ori trăiți în cu totul altfel de impregiurări; ce unuia îi pare că e bine, e tocmai contrarul de la ceea ce îi pare celuilalt — chiar decă reușise a se dedă unul cu altul prin đeci de ani, la tinereță, naturile sunt mlădiose decă nu esistă îndērētnicie de rasă, s'eu o prea mare putere de ambele părți, de a-și conservă firea; de aceea e bine să se însōre de tineri; dar când diversitatea e chiar în suflet și în sânge, pe acestea nu le pōți nici odată schimbă! De regulă, se dedă bărbatul după femeie, s'eu femeia după bărbat, or iau unul și altul de la celalalt și se întregesc — în cazul inse sus numit va deveni o luptă continuă, de a se susținē unul și altul, cel mai tare va învinge, iar cel slab va trebui să mōră — dōr când sunt destul de culți și conștiinți — vor trebui să renunțe la or ce luptă și să trăiescā fiecare pentru sine, prin mijlocul cel mai comod ce se pōte, stimāndu-se reciproc și căutānd a-ș'face iubirea din datorie, căci ce sunt ei vinovați ca să se pedepsescā unul pe altul, decă sorta a fost aceea care i-a legat! Acesta se pōte admite în cazul cel mai bun, la ōmeni cu civilizație, dar cum își va manifesta omul prost simțirea naturală a sa!?

ELENA VORONCA.

Sarea din România.

Sarea, serie dl dr. C. I. Istrati, în lucrarea sa intitulată „Sarea din sarnițele Romāniei“, este unul din rarele alimente de origine minerală. Ea este un aliment în tōtă puterea cuvēntului și nu numai un condiment, după cum se crede cam în genere. Rațiunea ținlică necesară din punctul de vedere fiziologic în timp de 24 de ore este cel puțin de 6 până la 8 grame. Acesta cantitate o introducem nu numai ca sare adaosă în timpul mesei s'eu introdusă în timpul pregătirei bucatelor, dar și prin faptul că alimentele nōstre, fie ele de natură vegetală s'eu animală, conțin sare. Astfel, decă vom luā ca exemplu ēnsuș corpul omului, vedem că în el se află în termen mediu cam 200 grame clorur de sodiu.

Importanța sarei e mare nu numai pentru ōmeni, ci și pentru animale. De aceea exploatarea ei este un factor însemnat în oricare stat.

Romānia are sarnițe fōrte bogate. Exploatarea se face de cătră stat. Sarea e escelentă. Ilustrațiunea din interiorul foi nōstre înfășōeză sarea din mai multe sarnițe, după cum este aceea alēsă ori ordinară.

Pēriile murmură mult pentru că adāncimile le lipsesc. Fluviile cele mari sunt tăcute. Așā sunt bărbaii mari.

LITERATURĂ și ARTE.

La țintă. Sub titlul acesta, dl N. Cristea, asesor consistorial, a publicat la Sibiiu o „meditațiune politică“. Autorul, unul din membrii comitetului partidului național român, condamnat în procesul Memorandului la închisoare de 8 luni, pe care le-a și făcut la Vaș, se ocupă în broșura sa de 73 pagini de cauza română și prezintă în colorii vii stăruințele românilor pentru afirmarea naționalității lor. Se ocupă în deosebi cu procesul Memorandului, arătând că acela a fost un proces politic; apoi accentuează continuarea luptei, căci numai astfel se poate ajunge — la țintă. Atragem atențiunea cercurilor noastre politice asupra acestei lucrări care studiază cesțiunea cu seriozitate și ofere multe momente de meditat. Prețul 40 cr.

Concurs pentru o carte de școlă. Comitetul central al Reuniunii învățătorilor români gr. or. din districtul aradan publică concurs cu premiu de 100 fl. pentru cea mai bună carte românească, menită ca manual în școala poporală, din ori ce ram al învățământului. Terminul e 1 martie n. 1896; manuscrisul, în trei exemplare, are să se trimită la președintele reuniunii, dl profesor Teodor Ceontea în Arad.

TEATRU și MUSICĂ.

Reuniunea română de muzică din Sibiiu la București. Am anunțat în nr. trecut, că Reuniunea română de muzică din Sibiiu va da concerte la București. Primul din aceste s'a și ținut în duminica trecută, în sala Ateneului, seara la orele 9, în folosul loteriei pentru copiii săraci. Iată programa: Partea I: 1, a) G. Dima. „Cucule cu péna sură“, b) G. Dima. „Légân verde de mătasă“, cântate de corul micșt al Reuniunii române de muzică din Sibiiu. 2, Mendelssohn, Trio în re min. pentru piano, violă și violoncello. 3. L'enragé. Monolog dis de dl Th. Aslan. 4, a) G. Dima. „Fântână cu trei isvóre“, b) G. Dima „Mândru-liță de de mult“, cântate de corul micșt al Reuniunii române de muzică din Sibiiu. Partea II: „Fanfaronii“, comedie localisată după Labiche și jucată de amatori din societatea bucureștenă. Despre succes citim în „Timpul“ următoarele: Efectul a fost măreț; eră o adevărată fericire pentru ori-ce suflet românesc de a ascultă cântecele noastre naționale executate cu măiestrie de voci românești. E de prisos să mai spunem că publicul eră entusiasmă; cântecul național este un stimulent din cele mai puternice ale patriotismului; cu atât mai mult ne saltă inima când simțiam că dulcele melodii pe care le auđiam resunând, veniau de dincolo de Carpați, din plaiurile române unde durerea mută a unui popor se transformă și se intrupéză în armonii frumoșe și scumpe ori-cărui suflet românesc. — *Al doile concert* s'a dat marți, tot în sala Ateneului. Succesul, precum aflăm din „Timpul“ a fost enorm. Aplausele s'au transformat în ovațiuni. A fost o adevărată serbare a cântecului românesc, care a umplut inimele de bucurie. Regina care a asistat, a dat în mai multe rânduri semnalul aplauselor. La sfârșit, grațioșă suverană a chemat pe dl Dima în loja regală și în fața publicului i-a mulțumit. După concert comitetul dōmnelor din București a intrunit pe toți oșpeții sibieni la un banchet în sala otelului Union.

Un marș nou. A apărut marșul „Caritate“, pentru doue pianē cu opt mâni, de Constantin M. Cordo-

neanu. Acest marș este scris espres, într'un stil ușor, pentru elevele de prin institutele private, pentru festivități școlare, ca esamene, etc. Se recomandă cu tot diuadinsul dlor profesori de muzică și direcțiunilor școlilor private această compozițiune, care face un bun efect la ocașuni festive. Se găseșce de vëndare la tōte magazinele de muzică din București, pe prețul de lei 2.50.

Compoziții noue musicale. Dl I. R. Karras, dirigentul corului vocal român din Timișóra, a compus de curēnd doue piese: „Valsul românesc“ și „La o rēndunea“, amēndouē pentru coruri mieste.

BISERICĂ și ȘCOLĂ.

Șciri școlare. Societatea Petru Maior a tinerimei române din Budapeșta ș-a incheiat anul în vine-rea trecută. Aflăm cu bucurie, că în anul școlar espirat numărul membrilor a crescut cu 25 și astfel acela s'a ureat la 74. — Dl Ilie Doianu în sâmbăta trecută a fost promovat la universitatea din Budapeșta la gradul de doctor în filosofie.

Esamene de medici cercuali. În luna trecută la universitatea din Cluș au făcut esamenul de medici cercuali și dnii George Prunaș medic de cerc în Orlat, Gavrilă Turcu medic comunal în Abrud, Ioan Elecheș medic de cerc în Sebeșul-sășesc, Matei Ileni medic de cerc în Rodna-vechiă.

Emulare în gimnastică la Oradea-mare. Marți la 4 iunie n. s'a ținut în Oradea-mare emularea în gimnastică a studenților de la mai multe gimnasii, școli reale și preparandie de stat, din diverse orașe. Printre tinerii cari au venit la Oradea-mare au fost și câțiva români și anume: de la școala reală din Verșet Eugen Truța și Ioan Brașovan; de la liceul de stat din Arad Virgil Paguba și Andrei Lupan, de la școala reală tot de acolo I. Moldovan și de la preparandia de stat asemene din Arad Teodor Stoian, Petru Secoșan, Martin Adam; de la gimnasiul r. cat. din Cluș Valeriu Groza, Eugen David, Grigorie Litan, Alesandru Frâncu și Aurel Dorgo; de la colegiul ev. ref. din Aiud Vasile Uzonescu; de la gimnasiul ev. ref. din Brașov Aurel Sanciăli; de la Timișóra Cornel Spătar, Antoniu Bogdan, Victor Fižeșan, Desideriu Basarabă, Petre Frană și Valeriu Dronca; de la școala reală din Deva George Ciocan, Aurel Nană, Ioan Smerecar și Ioan Cadar; de la Biserica-albă Petru Bava, George Tifa și Iuliu Marcu; iară din gimnasiul oradan au luat parte Cornel Bejan, Valeriu Hetco, Eugeniu Poinar, Iosif Genț și Leontin Pănovici. Din incidentul acesta s'au arangiat aici mai multe festivități, iară la emulare a luat parte lume multă. La emulare au fost distinși studenții colegiului ev. ref. maghiar din Aiud. Premiul cel mare, o cunună de argint, s'a decernat dar aiudenilor. Primul premiu, medalie de aur, s'a dat lui Francisc Hoffman din Aiud; al doile, medalie de aur, lui Teodor Stoian, de la preparandia de stat din Arad; al treile, un galben de 20 franci, lui Iuliu Lukits din Timișóra.

Gimnasiul din Năsēud. La gimnasiul fundațional din Năsēud a devenit vacantă o catedră pentru limba maghiară-latină ori germană-latină, eventual altă combinațiune din acestea obiecte de învățământ. Cererile pentru ocupare sânt a se trimite la comisiunea administrătoare până'n 15 iulie. Concurentul care se va alege, trebuie să șcie perfect limba română, care e limba de propunere.

De la universitatea din Cluș. Cu ocaziunea serbării pentru aniversarea fondării universității, la 29 maiu n., au fost premiați și următorii tineri români: *Dl Emil Nemeș*, student în medicină, a obținut ca premiu de diligență 40 fl.; *dl Ioan Raț*, candidat de profesor, un premiu de 50 fl. pentru lucrarea sa „Alexandri ca scriitor dramatic“, iar *dl George Vilt* pentru acelaș subiect 40 fl.; dsa a mai obținut un premiu de 70 fl. cu o teșă din matematică și 30 fl. pentru diligență.

Invetătorii din protopresbiteratul Aradului. Reuniunea invetătorilor români gr. or. din cercul protopresbiterat al Aradului s'a intrunit în adunare generală la 23 maiu (4 iunie n.) sub presiul dlui Ioan E. Micu, notar dl Iosif Moldovan, la Șetin. Cu asta ocaziune invetătorul Ioan Roman de acolo a ținut esamen cu școlarii sei.



C E E N O U ?

Hymen. *Dl Aureliu Olteanu* și dra Sofia Milosavlevici se vor cununa duminică la 9 iunie în Vêrșet. — *Dl Terențiu Micuța* din Rîșculiță s'a cunutat a doua zi de Rusalii cu dșora Letiția Stoia din Cuied.

Știri personale. **Principele și principesa României**, împreună cu pricipele Carol și cu principesa Elisabeta, au plecat la 1830 maiu în Englitera. — *Dl M. G. Holban*, consul român la Geneva, va reprezenta România la congresul internațional de geografie care se va ține la Londra de la 26 iulie până la 3 august n. — *Dl A. Berianu*, practicant-forestier de stat în Lipova, a fost numit silvicultor în România la domeniile Coronei. — *Dl Moise Sara*, notar la tribunalul din Deva, a fost numit subjude r. la judecătoria r. din Hațeg.

Congresul Ligei. Duminică s'a ținut la București al patrulea congres al Ligei pentru unitatea culturală a Românilor. În ședința primă s'au verificat titlurile delegaților și s'a citit raportul comitetului central executiv și cel al censorilor. După miédădi congresul a procedat la alegerea comitetului central. *Dl Ionel Grădiștean*, vice-președintele comitetului, s'a dat dimisiunea; dnii N. Filipescu, Nenișescu și Cosăcescu își dădură dimisiunile de mai înainte. Astfel comitetul s'a compus numai din membri ai partidului liberal-național, sub presiul dlui V. A. Urechia; în comitet s'au ales dnii G. Cantacuzino, Delavrancea, St. Periețan-Buzeu, I. Bianu, G. Bursan, Balș și Vintilă Rosetti; censori dnii Sihlean, Cesian și Iancovescu. Membri onorari s'au proclamat Gubernatis, Castelor, Imbriani, Rochefort, Clemenceau, Pandolfi, Trerieux, Carducci, Fiourens, Fava și Lueger. După închiderea congresului a urmat un banchet în sala Hugo.

Noul proces al părintelui Lucaciu, intentat pentru ofensa de onore a pretorului Schmidt din Baia-mare, s'a pertractat de nou eri vineri în 7 iunie la tribunalul din Sătmar, unde acusatul a fost escortat din închisóra de la Seghedin. Procesul acesta s'a mai pertractat odată astă-iernă, dar fiind că tribunalul n'a lăsat pe părintele Lucaciu să se apere în limba română, tabla regescă din Dobrița a cassat sentința. Atunci dsa a fost condamnat la închisóra de 6 luni. Acum tribunalul l'a achitat.

O serbare în Berlad. În prima zi de Rusalii și-a serbat ziua onomastică deputatul de Tutova majorul Costache Pruncu și dna Helena Pruncu, prin un splendid bal, la care s'a intrunit multă lume din societatea înaltă berladană. *Dl și dna Pruncu* au făcut onorurile cu multă amabilitate. Și totă lumea a ramas uimită la aspectul pitoresc ce a avut grădina luminată cu lămpione și foc bengalic. Salónele arangiate pentru dans, unde lumea tineră și-a petrecut până în ziori de zi, la sunetele muzicii militare. Am remarcat, serie un participant, în lumea alésă, pe dna Iosefina Sturdza, dna și *dl Rosetti* cu ficele, dna Samfirița Juvara cu ficea, *dl și dna Sidonia Docan*, *dl și dna Thierry*, *dl și dna Pallady*, dna Epureanu, *dl și dna Dimitriu*, *dl și dna Costache*, dna Lascar Costin, *dl colonel Comaneanu*, Alexiu președ. de trib. etc. etc. și mulți cavaleri și oficeri al căror nume mi-a scăpat din memorie. La miezul nopții s'a servit mész bogată, unde s'a golit multe păhare de Champanie în sănitatea amabililor gazde, și s'au slobođit mai multe balóne, și focuri de artificie. Totă lumea a ramas încântată și numai cu regret s'au despărțit la ziua mare, ducând toți suvenirii plăcute de la această animată petrecere.

Incuragiarea industriei din țără. Vinerea trecută, primarul capitalei București, *dl Nicolae Filipescu*, însoțit de mai mulți membri ai consiliului comunal și de funcționari ai primăriei, a împărțit premii la diferiți industriași români din țără pentru diferite lucrări de țesături, dogărie, plăpămărie, olărie, impletituri etc.

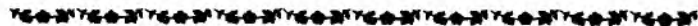
Necrolog. *Vicențiu Adam*, funcționar regesc în Timișóra, a încetat din viață la 28 maiu, în etate de 42 ani.



HIGIENĂ.

Regularea stomacului. Doctorii mari recomandă ca cel mai bun mijloc de regulare a stomacului abținerea de la mâncările calde, câtva timp. Se recomandă puțină brânză, șuncă și escitante, ca hrénul, ridichile, etc.

In contra piciorilor înghețate și a urmărilor, ce se nasc din această impregiurare, este următorul mijloc simplu: Să ne încălțăm mai înteu cu ciorapi înmuiați în apă și apoi storși, și după aceea să ne încălțăm peste aceștia cu ciorapi uscați.



Poșta redacțiunei.

Dlul V. R. Buticescu. A sosit în momentul d'a se pune fôia sub presă. În nr. viitor. Salutări cordiale.

Nopți de iernă și cealaltă nu se pôte publica. Fără prosodie e peste puțină a scrie poesie.

Farmecul amorului. Am citit-o de multe ori, inse nu ne-a fermecat de loc.



Călindarul săptămânei.

Duminica tuturor Sfinților, Ev. dela Matei, c. 10, gl. 8, a inv. 1.

Ziua sept.	Călindarul vechiu	Călind. nou	Sorele.
Duminică 28	Par. Nichita	9 Barnimus	3 25 8 3
Luni 29	Mart. Teodisia	10 Margaretta	3 25 8 4
Mărți 30	Par. Isachie	11 Barnaba	3 25 8 4
Mercuri 31	Par. Eremia	12 Basilides	3 24 8 5
Joi 1	Mart. Iustin	13 (+) Ziua Dnului	3 24 8 6
Vineri 2	Par. Nichifor	14 Antonia	3 24 8 6
Sămbătă 3	Mart. Lucian	15 Vit	3 24 8 7

Proprietar, redactor răspundător și editor: IOSIF VULCAN.

CU TIPARUL LUI IOSIF LĂNG ÎN ORADEA-MARE.